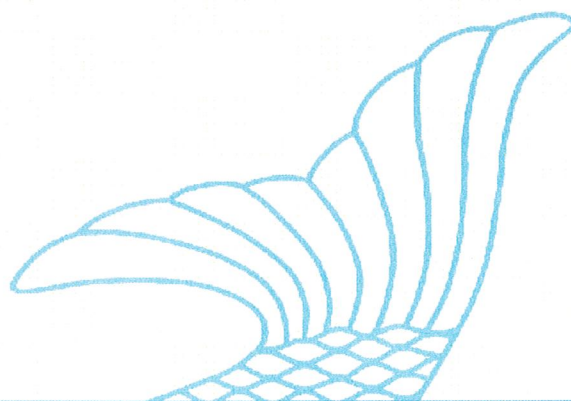

Vantaan kaupunki
Ympäristökeskus
C18:2002

Vantaan lepakkokartoitus 2001-2002

Yrjö Siivonen

TIIVISTELMÄ

Vantaalla tehtiin kesän 2001 aikana koko kaupungin alueen lepakkokartoitus. Myös talvella 2001-2002 etsittiin talvehtivia lepakoita. Tutkimusalueena oli koko Vantaan kaupunki. Kartoitus tehtiin neliökilometriruuduissa. Aluetta käytiin läpi polkupyörällä, jalan ja autolla. Kartoitusta tehtiin poutaisina öinä ja korkeintaan kohtalaisella tuulella. Jokaisessa ruudussa käytiin ainakin kolme kertaa kesän aikana. Lepakot määritettiin lajilleen detektorilla. Jokaisen havaintokerran lepakot laskettiin erikseen yhteen ja tässä raportissa mainitaan kunkin ruudun kartoituskertojen keskiarvot.

Kesäkartoitusten tuloksena alueelta tehtiin havainnot 520:stä lepakosta. Eri lepakkolajeja tavattiin 6 -7. Niistä 388 oli pohjanlepakkoja, 70 viiksisiippaa/isoviiksisiippaa, 51 vesisiippaa, kahdeksan korvayökköä, kaksi pikkulepakkoa ja yksi isolepakko.

Kellareita ja muita potentiaalisia lepakkojen talvihorrospaikkoja käytiin talvella läpi taskulampulla. Myös yleisöltä pyydettiin havaintoja talvehtivista lepakoista. Lisäksi postilaatikoihin jaettiin lappuja, joissa pyydettiin lepakkohavaintoja. Aktiivisesta etsinnästä huolimatta yhtään talvehtivaa lepakkoa ei Vantaalta tavattu. Kuitenkin tietoja rakennuksien rakenteissa talvehtivista lepakoista saatiin tietoon kartoitusalueelta muutamasta paikasta.

Sisällysluettelo

Johdanto	3
Tutkimusalue ja menetelmät	4
Tulokset ja niiden tarkastelu	5
Pohjanlepakko, <i>Eptesicus nilssoni</i>	5
Viiksisiippa, <i>Myotis mystacinus</i>	7
Isoviiksisiippa, <i>Myotis brandti</i>	7
Vesisiippa, <i>Myotis daubentoni</i>	8
Korvayökkö, <i>Plecotus auritus</i>	8
Pikkulepakko, <i>Pipistrellus nathusii</i>	9
Isolepakko, <i>Nyctalus noctula</i>	9
Talvihorrospaikkojen etsintä	9
Vertailua muihin alueisiin	10
Arvioita tulosten luotettavuudesta	10
Mikä lepakoita uhkaa Vantaalla	11
Johtopäätökset	12
Liitteet	13

JOHDANTO

Suomessa lepakkoja on tutkittu hyvin vähän. Lepakkotieto on usein hajanaista, vanhaa tai epävarmaa. Lajeistamme kolmannes on muuttavia. Suomeen talveksi jäävät lajit horrostavat yleensä loka-marraskuulta huhti-toukokuulle. Horrostuspaikat ovat usein talojen ullakoilla, maakellareissa, erilaisissa tunneleissa, pirunpeltojen tapaisissa louhikoissa tai syvissä kallioiden halkeamissa; paikoissa jossa lämpötila säilyy läpi talven hieman plussan puolella. Jokaisella lajilla on omat mielipaikkansa.

Suomessa tavataan yhdeksää lepakkolajia:

Pohjanlepakko, *Eptesicus nilssoni*: yleisin lepakkomme

Vesisiippa, *Myotis daubentoni*: yleinen, kaartelee veden pinnalla

Viiksisiippa, *Myotis mystacinus*: yleinen maaseutumaisilla alueilla, metsien reunoissa

Isoviiksisiippa, *Myotis brandti*: yleinen maaseutumaisilla alueilla, metsissä

Ripsisiippa, *Myotis nattereri*: erittäin uhanalainen, usein puistikoissa

Korvayökkö, *Plecotus auritus*: vaikeasti havaittava lepakko, usein puistikoissa

Pikkulepakko, *Pipistrellus nathusii*: harvinainen, muuttava lepakkolaji

Isolepakko, *Nyctalus noctula*: harvinainen, muuttava lepakkolaji

Kimolepakko, *Vespertilio murinus*: harvinainen, muuttava lepakkolaji

Lepakkomme ovat rauhoitettuja ja EU:n luontodirektiivin liitteen IV lajeja liito-oravan seurassa. Niiden lisääntymis-, levähdys- ja säännöllisten ruokailupaikkojen hävittäminen tai heikentäminen sekä kaikki tahallinen häirintä erikoisesti lisääntymisaikaan tai muuhun niiden elämänsyklin kannalta tärkeään aikaan on kielletty.

TUTKIMUSALUE JA MENETELMÄT

Tämän lepakkokartoituksen tarkoituksena oli saada tietoon mahdollisuuksien mukaan tärkeimmät lepakoiden esiintymispaikat Vantaan kaupungin alueella. Tätä tietoa voidaan käyttää hyväksi lepakoiden suojelussa, kaavoituksessa, ympäristövaikutuksia arvioitaessa sekä myös luontokasvatuksen apuna.

Tutkimusalueena oli koko Vantaan kaupunki. Kartoitus tehtiin neliökilometriruuduissa. Mitään varsinaisia havaintopisteitä ei ollut. Aluetta käytiin läpi polkupyörällä, jalan ja autolla. Jokaisessa ruudussa käytiin ainakin kolme kertaa kesän aikana. Kartoitusta tehtiin vain poutaisina öinä ja korkeintaan kohtalaisella tuulella. Kartoitusta pyrittiin tekemään vasta kun aurinko oli laskenut 6° horisontin alapuolelle; ajat sai selville tietokoneohjelmalla. Pilvisinä öinä kartoituksen saattoi aloittaa jo aikaisemmin ja lopettaa myöhemmin.

Lepakot määritettiin lajilleen detektorilla. Jokaisen havainnon yhteydessä ei kuulunut ruokailuääniä, mutta lepakot lensivät useimmiten edestakaisin esimerkiksi tien päällä tai veden pinnassa, mikä osoittaa että ne olivat ruokailemassa. Kun samalle paikalle tuli seuraavalla kartoituskerralla, olivat lepakot hyvin usein saalistamassa täsmälleen samassa paikassa. Jokaisen havaintokerran lepakot laskettiin erikseen yhteen ja tässä raportissa mainitaan kunkin ruudun kartoituskertojen keskiarvo. Lepakomme äänтелеvät lähes yksinomaan ultraäänillä. Eri lajeilla on lajityypilliset ääntelynsä. Ne ovat kuitenkin hieman erilaisia saalistuspaikasta riippuen. Esimerkiksi pohjanlepakko pudottautui erään lammen pinnalle ja äänteli melkein kuin vesisiippa. Lepakkojemme äänet ovat yleensä papatuksia tai rätinää. Päiväpiiloissa ja lisääntymiskolonioissa äänet ovat vikinöitä tai sekavaa räpätystä.

Tässä tutkimuksessa käytettiin ruotsalaisen Pettersson Elektronikin D240x ja D100 detektoreita. D100 on hyvä perusdetektori, jolla useimmat lajit on helppo tunnistaa. Se on ns. heterodyne detektori, joka muuttaa lepakkojen ääntelyt korviemme kuultaviksi. D240x on monipuolinen detektori, jossa on paitsi heterodyne, myös äänilaajennus-ominaisuus eli tällä detektorilla lepakkojen äänet voidaan myös hidastaa 10-kertaisesti tunnistuksen helpottamiseksi.

TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU

Kaikki Vantaan neliökilometriruudut käytiin läpi vähintään kolmesti kesän 2001 aikana. Alueelta tehtiin 520 lepakkohavaintoa. Eri lepakkolajeja tavattiin 6 -7. Niistä 388 oli pohjanlepakkoja, 70 viiksisiippaa/isoviiksisiippaa, 51 vesisiippaa, kahdeksan korvayökköä, kaksi pikkulepakkoa ja yksi isolepakko. Viiksisiippa ja isoviiksisiippa on laskettu yhteen, koska äänien perusteella näitä on vaikea erottaa.

Pohjanlepakko, *Eptesicus nilssonii*

Pohjanlepakko (En) on Suomen yleisin ja maailman pohjoisin lepakkolaji. Vantaan havainnoista 388 eli 74,61% oli pohjanlepakkoa. Sitä tavattiin joka puolelta Vantaata. Parhaita pohjanlepakkopaikkoja olivat Hämeenkylä – Hämevaara – Linnainen –alue, Pitkäkosken ympäristö, Seutula - Kiila –alue ja Sotunki lähialueineen.

Hämeenkylänkartanon alueella oli koko kesän runsaasti ja tasaisesti pohjanlepakkoja. Lammaslammella, Hämevaarassa ja Linnaisissa niitä oli myös runsaasti. Pitkäkosken ympäristössä pohjanlepakkoa on erityisesti Pitkäkoskella, Kahluuniityntiellä ja Silvolan teollisuusalueen ja Vantaanjoen välin jäävillä lammilla vesisiippojen kanssa (vanha sorakuoppa). Siitä hieman pohjoisempaan Voutilassa ja Vantaanlaaksossa sekä Piispankylässä on muutama hyvä pohjanlepakkopaikka. Vantaanlaaksossa Ylästöntien ja Vanhan Nurmijärventien risteyksen alueella on säännöllinen ruokailupaikka ja selvästi myös kolonia muutamalle pohjanlepakolle.

Piispankylässä oleva vanha kaivettu monttu Piispankyläntie 10:n lähellä on mielenkiintoinen. Siinä pohjanlepakon kanssa oli yleensä myös vesisiippaa. Monttu on kookas ja osin vesilammikkona. Seutulassa pohjanlepakkoa on erityisesti Köningstedin ympäristössä. Kiilassa erityisesti Kesäkyläntien ympäristö oli suosittua. Täällä hyvä lepakkoalue jatkuu rajan yli Tuusulan puolelle. Kehä IV:n rakentamista ajatellen Ahoniityntien ja Kesäkyläntien välinen alue kannattaisi kartoittaa tarkemmin.

Sotungissa, jossa ei juurikaan havaittu lepakkoja ennen juhannusta, löytyi pohjanlepakkojen lisääntymiskolonia. On mahdollista että Sotungissa ruokailevat lepakot

ovat osin Sipoon puolelta. Itä-Hakkilassa ja Kuninkaanmäessä on pienet pohjanlepakkokoloniat ja lisäksi Hakunilan kartanolla on todennäköinen kolonia. Ne täytyisi paikantaa tarkemmin. Itä-Hakkilan puisto oli pohjanlepakkojen suosiossa ja lähimetsästä löytyi myös yksi viiksisiippa. Hakunilan kartanon vieressä virtaavan Kormuniitynojan ympäristössä oli monta pohjanlepakkoa, korvayökkö sekä vesisiippa. Pienten, suojaisten purojen ympäristöt ovat usein monipuolisia lepakkopaikkoja. Kaikkia Sotungin metsäalueita ei pystytty käymään läpi, mutta metsissä ei juurikaan tuntunut olevan lepakkoja; ne olivat yleensä teiden päällä ja pihamaiden yllä. Alue on karua. Sipoon puolella lepakkoja olikin jo runsaammin. Porvarinlahti oli yllättävän vaatimaton.

Eräät rakennetut alueet sekä suuremmat aukeat olivat lähes tyhjiä lepakoista. Tällaisia olivat mm. Martinlaakso, Myyrmäki, lentokentän ympäristö ja suuret alueet Tikkurilan ja Korson alueilla. Lentokentän tutka on todennäköisesti suuri häiriön aiheuttaja lepakoille lentokentän ympäristössä. Tutkan keila päästää terävää ultraääntä laajalle alueelle. Lentokoneet sen sijaan ovat hyvin hiljaisia ultraäänillä. Lentokentän tuntumasta, läheltä Postin jakelukeskusta löytyi kuitenkin yksi saalistava pohjanlepakko.

Pohjanlepakko on äänekäs laji ja se on helppo havaita. Sitä tapaa joen päältä, metsien reunoilta ja pieniltä aukkopaikoilta. Läpi koko kesän sitä tapaa teiden päältä. Yksi pohjanlepakko saalisteli jopa Kehä III:n yläpuolella, Tuupakan teollisuusalueen kohdalla. Loppukesästä ne lentävätkin lähes yksinomaan katulamppujen yläpuolella, noin 5 -10 metrin korkeudella, saalistamassa valon sekoittamia hyönteisiä. Kesällä 2001 tämä selkeä muutos pohjanlepakoiden ravintokäyttäytymisessä tapahtui elokuun 10.-15. päivien paikkeilla. Erityisesti valkoisten elohopealamppujen valo houkuttelee lepakoille hyönteisiä. Esimerkiksi eräällä tiellä oli sekä elohopealamppuja että keltaisia natriumlamppuja. Natriumlamppujen ympärillä lepakkoja ei ollut lainkaan.

Pohjanlepakko on hyvin karaistunut ja jo maaliskuun alun leutoina iltoina sen saattaa havaita katsastamassa alueitaan. Se talvehtii usein kellareissa, rakennusten vintin eristeissä tai kallioiden halkeamissa. Pohjanlepakko hyötyy ihmistoiminnasta selvästi. Voimakasäänisenä se ”näkee” äänellään pitkälle eikä alueiden pirstoutuminen sitä juurikaan häiritse.

Viiksisiippa, *Myotis mystacinus*

Isoviiksisiippa, *Myotis brandti*

Viiksisiippa / isoviiksisiippa (Mm) oli Vantaan toiseksi yleisin lepakko. Tässä tutkimuksessa niitä nimitetään yleisesti viiksisiipaksi. Viiksisiippoja ei pysty erottamaan toisistaan ääntelyn perusteella. Viiksisiippoja oli Vantaan lepakoista 70 eli 13,46 %. Vantaan parhaat viiksisiippapaikat olivat Seutulassa, Vestran kaakkoispuolella, Linnaisten - Hämevaaran välisillä metsäalueilla, Keimolassa joillain metsäalueilla, Sotungissa sekä Mustavuoren alueella. Seutulan kappelin ympäristössä on hyvä paikka tarkkailla viiksisiippoja. Viiksisiipat yleensä karttavat valaistuja paikkoja. Jotkin Seutulan viiksisiipat olivat kuitenkin ruokailemassa erään tammen vieressä olevan katulampun tuntumassa.

Koko Köningstedin läheisissä metsissä on hyvin viiksisiippoja. Viiksisiippojen ääni on suhteellisen heikko ja niiden elinpiireissä ei saisi harventaa metsää liiaksi. Heikkoääninen lepakko ei pysty ”näkemään” äänellään kauas ja siksi se saattaa alkaa karttaa liian epävarmaksi muuttunutta metsää. Erään talon rakenteissa tällä alueella on viiksisiippayhdyskunta.

Vestran alue on köyhä lepakkojen suhteen. Kuitenkin Herukkapuron ympäristössä on viiksisiippoja runsaasti. Tällaiset alueet oivallisine piilopaikkoineen ovatkin viiksisiipalle mieleen. Viiksisiipat käyttävät tikankoloja ja kaarnanalusia piilopaikkoinaan. Alue on erittäin hienoa vanhaa metsää.

Linnaisten - Hämevaaran välisillä metsäalueilla oli runsaasti viiksisiippoja. Nämä metsät ovat mieluisia paikkoja viiksisiipoille ja niitä oli runsaasti Rajatorpantien – Viikatetien ja Aisatien välisellä alueella sekä erityisesti Långbackan tammien ympäristössä. Lisäksi lepakkoja tarkkailtiin myös osin Espoon puolella kesän aikana. Leppävaaran kartanon lähistöllä on todennäköinen lepakkokolonia. Myös Espoon Lintuvaaran koillispuolelta löytyy muutamia viiksisiippoja. Viiksisiippa-havaintoja oli mukavasti myös Keimolasta, Isosuon pohjoispuolelta. Siellä on todennäköinen kolonia erään talon rakenteissa. Sotungin ympäristössä lenteli pohjanlepakkojen kanssa joskus myös viiksisiippoja. Westerkullan kartanon lähellä oli joitain viiksisiippoja, samoin Mustavuoren linnoitusalueella.

Vesisiippa, *Myotis daubentoni*

Vesisiippoja (Md) oli 51 eli 9,81 % Vantaan lepakoista. Suurin osa havaituista vesisiipoista löytyi Pitkäjärven koillisrannasta, Hämeenkyrön kartanon ympäristöstä. Vesisiipan levinneisyyttä Vantaalla rajoittaa soveliaiden vesistöjen puute. Jo alle metrin levyinen oja riittää vesisiipalle pyyntipaikaksi, jos se on tarpeeksi suojainen. Vesisiippa pyydystää hyönteisiä lähellä veden pintaa.

Vesisiippaa tavattiin mukavasti myös Pitkä- ja Ruutinkoskelta, Bisajärveltä sekä Porvarinlahdelta. Myös Hakunilan Kormuniitynojalla oli kaksi vesisiippaa. Kiilassa vesisiipat lentelivät Tuusulanjoen pinnassa. Vantaan- ja Keravanjoki on yleensä syvärantainen eivätkä vesisiipat yleensä viihdy sellaisilla ruuattomilla paikoilla. Ylempänä, esimerkiksi Kellokosken ruukin alapuolella on hyvin runsaasti vesisiippoja. Vesisiipat ovat vaativia talvihorrospaikkojensa suhteen. Horrospaikat ovat yleensä umpiperätunneleita tai kellareita, mahdollisesti syviä kallionhalkeamia. Pitkäjärven koillisrannan vesisiippapaikka jatkuu koko järven pituudella. Lisäksi Espoon Matalajärvi ja Bodominjärvi sekä lukuisat Nuuksion järvet ovat hyviä vesisiippapaikkoja. Myös Sipoon puolella on runsaasti vesisiippaa. Vesisiippoja on siis siellä missä vesistöjäkin. Lisävalaistusta Espoon ja erityisesti Pitkäjärven lepakkotilanteeseen saadaan kesän 2002 lepakkokartoituksella.

Korvayökkö, *Plecotus auritus*

Korvayökkö (Pa) on vaikeasti havaittava pitkäkorvainen lepakko. Vantaan lepakoista näitä oli kahdeksan eli 1,54 %. Lähes jokainen tavattiin kartanon puistosta tai muusta jaloja lehtipuita kasvavasta paikasta. Kartanoalueet ovat Suomessa hyviä lepakkopaikkoja muuallakin. Niillä on perinteisesti ollut karjaa, puistoja jalopuineen ja muita soveliaita paikkoja lepakoille. Muut korvayökköpaikat olivat puutarhoja ja yksi tavattiin Sokevan vierestä, Korson Tavitieltä. Erään kartanon vanhan sikalan parvelta löytyi korvayökön ruokailujätöksiä.

Korvayökkö on hyvin hiljainen lepakko ja se saalistaa kuuntelemalla hyönteisten pitämiä ääniä. Korvayökköä täytyy odottaa usein kauankin ja rauhallisesti. Jos taivas on vaalea, saattaa korvayökön tunnistaa pitkistä korvistaan. Linnaisten - Hämeenkyrön alueelta löytyi

kolme korvayökköä ja Linnan kartanon puistosta yksi. Helsingin pitäjän kirkonkylästä löytyi myös yksi korvayökkö. Muut havainnot olivat Hakunilan kartanolta ja Korsosta edellä mainituista paikoista.

Pikkulepakko, *Pipistrellus nathusii*

Isolepakko, *Nyctalus noctula*

Pikkulepakko (Pn) ja isolepakko (Nn) ovat meillä harvinaisempia ja muuttavia lepakkoja. Kaksi pikkulepakkoa (0,38 %) tavattiin säännöllisesti Hämeenkyrön kartanon tuntumasta. Ne puikkelehtivat varsin matalalla, rantametsän ja veden päällä. Pääkaupunkiseudulla muita havaintoja pikkulepakosta oli kesällä 2001 Helsingin Seurasaaressa sekä Marjaniemessä. Pikkulepakon tyypillinen paikka on todennäköisesti juuri rantametsä. Isolepakko saalistaa useimmiten korkealla, puiden latvojen yläpuolella. Pikkulepakot ja isolepakot muuttavat talvehtimaan Keski-Eurooppaan. Isolepakko (n. 0,20 %) on kookkain lepakkomme. Vantaalla isolepakko havaittiin vain kerran Riipilästä, juuri ennen Nurmijärven rajaa. Pääkaupunkiseudulla isolepakkohavaintoja on muutama joka kesä.

TALVIHORROSPAIKKOJEN ETSINTÄ

Kartoituksen alkaessa siitä tehtiin artikkeli Vantaan Sanomiin. Siinä pyydettiin yleisöltä havaintoja lepakkojen esiintymisestä. Havaintoja tulikin kiitettävä määrä. Usein ne täydensivät kartoittajan havaintoja ja useat olivat kartoittajalle aivan uusia havaintoja. Postilaatikkoihin jaettiin myös lappuja joissa pyydettiin havaintoja talvehtivista lepakoista.

Vantaalla maakuopat ja muutkin kellarit alkavat jo olla harvinaisia. Ongelmana on usein omistajan löytäminen luvan saamiseksi kellarin tarkastukseen. Monen kellarin ovet ovat lahonneet eikä se enää täytä lepakon talvehtimispaikan vaatimuksia. Lukuisista kellarien tarkastuksista huolimatta yhtään talvehtivaa lepakkoa ei kellareista löytynyt. Talvi 2001-2002 alkoi kovilla pakkasilla ja näyttää siltä, että muillakin kartoitusalueilla lepakot menivät hyvin varmoihin paikkoihin. Moni pääkaupunkiseudun lepakkoluola, jossa oli edellisenä talvena noin viisi lepakkoa, saattoi olla tyhjä tai siellä oli vain yksi lepakko. Eräässä lepakkoluolassa oli edellisenä talvena 106 ja tänä talvena 66 horrostavaa lepakkoa.

Ainakin Sotungissa ja Seutulassa on lepakkojen koloniat asuinrakennuksissa ja Sotungissa lepakot myös lisääntyvät samassa paikassa. Lisäksi useassa paikassa on todennäköisiä kolonioita. Seutulassa lepakkoja on oltava useissa rakennuksissa, samoin Hämeenkyön kartanon ja Hämevaaran välisellä alueella. Asuinrakennuksista lepakoita on vaikea etsiä ilman erityistekniikoita. Tehokas rakennuksien tarkastaminen edellyttää tämänkaltaisella alueella todennäköisesti useamman vuoden yhteistyötä alueen asukkaiden kanssa. Lisäksi on muistettava että lepakot talvehtivat usein kauempana kesäpaikoistaan. Alueen laadusta riippuen ne saattavat myös talvehtia pieninä tai suurempina ryhminä.

VERTAILUA MUIHIN ALUEISIIN

Verrattaessa Vantaan tulosta esimerkiksi Järvenpäässä tai Lahdessa kesällä 2001 tehtyihin kartoituksiin, voidaan todeta tuloksen olevan suurin piirtein saman.

Pohjanlepakkoja voi tavata lähes kaikkialta. Viiksisiiapat ovat metsäisillä ja maaseutumaisilla alueilla, yleensä kaupungin laitamilla. Vesisiipat ovat vesistöjen rannoilla ja korvayököt kartanoitten puistoissa. Lajimäärältään rikkaimpia alueita olivat Vantaalla Hämeenkyön kartanon ympäristö, Järvenpäässä Vanhakylä (entinen kartano) ja Lahdessa Mukkulan kartanon ympäristö. Jokaisessa on elementteinä rehevät rannat, rantapuut ja -metsät, jalopuut ja vanha kartanoympäristö. Kaikki ovat myös kasvistollisesti ja linnustollisesti rikkaita alueita.

ARVIOITA TULOSTEN LUOTETTAVUUDESTA

Todelliset lepakkomäärät ovat todennäköisesti jonkin verran suuremmat, mutta lepakoiden esiintymisalueet pitävät todennäköisesti hyvin paikkansa koska kaikki ruudut on käyty tasapuolisesti läpi vähintään kolme kertaa kesän aikana. Lajisuhteet pitävät todennäköisesti hyvin paikkansa. Pohjanlepakko on ylivoimaisesti yleisin lepakkolaji. Muiden lajien levinneisyyteen vaikuttaa soveliaiden esiintymisalueiden puute.

MIKÄ LEPAKKOJA UHKAÄ VANTAALLA

Maailmanlaajuisesti suurimmat lepakkoja uhkaavat tekijät ovat yleinen häirintä horros- ja piilopaikoissa, ympäristön kemikalisoituminen (puunkyllästeet ja torjunta-aineet) ja ruokailualueiden tuhoutuminen. Lepakot tarvitsevat ruokaa, suojaa ja terveellisen ympäristön. Täytyy aina muistaa että lepakot näkevät äänellään. Ne karttavat yleensä aukeita, koska ne eivät "näe" siellä yksityiskohtia. Aukeat paikat ovat myös usein tuulisia ja lepakko saattaa joutua myös pöllön saaliiksi aukealla. Erilaiset kujanteet, rantametsät, pensas- tai puurivit ovat lepakolle tärkeitä. Lepakko muistaa nämä ja suunnistaa niiden mukaan ruokailualueilleen tai piilopaikkaansa.

Lepakoilla on kesäaikaan yleensä useita piiloja soveliaissa paikoissa. Iso avohakkuu tai jonkin puurivin kaataminen saattaa eristää lepakot pitkäaikaisesta piilopaikastaan. Myös katujen valaiseminen (useat lajit karttavat valoa), suuren sähkölinjan tai leveän tien rakentaminen saattaa myös katkaista lepakkojen (muistamia) yhteyksiä. Hyvillä lepakko paikoilla on tärkeää pitää yhteydet metsien, lampien, järvien, vanhojen rakennusten ja vastaavien lepakkojen suosimien paikkojen välillä. Usein lepakoille muuten soveliaan tuntuinen paikka ei ole niiden suosiossa juuri siksi, ettei lepakoilla ole riittäviä yhteyksiä sinne. Pelto-ojan metsittyminen, puurivin tai kujan istuttaminen voi ohjata lepakot soveliaaseen paikkaan. Jos lepakot taas ovat väärässä paikassa, voi tämän tehdä toisin päin.

Erityisesti Hämeenkyön, Köningstedin, Hakunilan ja Linnan kartanoiden alueille olisi hyvä laatia jonkinlainen suunnitelma lepakoiden huomioimiseksi. Pitkäjärven päähän laskevien purojen hoitoon kannattaisi kiinnittää myös huomiota. Lepakot ovat pitkäikäisinä ja hitaasti lisääntyvinä erityisen alttiita ympäristömyrkyille, esimerkiksi raskasmetalleille.

Teiden rakentaminen tuhoaa usein hyviä lepakko paikkoja. Kaikki lepakkojen elinkierron kannalta tärkeät alueet ovat lailla suojattuja. Teiden rakentaminen paitsi monella tavalla pirstoo herkempien lajien käyttämiä alueita, niin se myös usein tuhoaa vanhoja kulttuuriympäristöjä vanhoine rakennuksineen. Usein teiden rakentaminen tuo tullessaan lisää teitä, asutusta, kuivatusta ja valoa eli siis pirstoo alueen monessa suhteessa.

Kehä II:n linjausvaihtoehto kulkisi keskeltä Hämeenkyllän kartanon – Hämevaaran – Linnaisten lepakkoaluetta. Lisäksi tielinjaus yhtyisi Kehä III:een juuri Hämeenkyllän kartanon ja Pitkäjärven välistä tuhoten lepakoiden tärkeän ruokailualueen. Jos tie rakennetaan suoraan Hämeenlinnanväylälle, niin siellä taas ei lepakoita ole juuri ollenkaan. Lintuvaaran koillispuolella oli joitain viiksisiippoja ja Mätäojan ympäristössä oli harvakseltaan pohjanlepakoita.

Kaupunkimetsien hoidossa voisi myös lepakot huomioida. Hyvien lepakkoapaikkojen lähimetsien kaarnanaluset ja kolot ovat lepakoille tärkeitä. Niitä voisi paremmin suojella. Myös lepakonpönttöjä voisi ripustaa aurinkoisille paikoille. Puistojen vanhoja kolopuita voisi säästää. Puistotien siirtäminen voisi olla joskus parempi ratkaisu kuin arvokkaan kolopuun kaataminen.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Vantaalla on kesällä 1994 tehty Keravanjoen varrella suppeampi lepakkokartoitus. Kartoituksia ei kuitenkaan tehty samoilla menetelmillä eivätkä ne ole suoraan vertailukelpoisia. Myös tutkimusalue oli huomattavasti suppeampi. Lepakkojen esiintymisestä tutkimusalueella ei alussa ollut oikeastaan minkäänlaista tietoa.

Suomen yleisin lepakkolaji, pohjanlepakko, on Vantaankin yleisin lepakko. Vantaan toiseksi yleisin lepakko ei olekaan vesisiippa vaan viiksisiipat. Vesisiippojen runsautta Vantaalla rajoittaa vesistöjen puute. Myös harvinaisemmista lepakoista tuli havaintoja. Vantaan ehdottomasti tärkeimmiksi lepakko ”hot spoteiksi” muodostui Hämeenkyllän – Hämevaaran – Linnaisten –alue sekä Seutula. Alueilta löytyy useita lepakkolajeja.

Vantaa on paljolti hyvin pirstoutunutta aluetta ja muille lepakkolajeille kuin pohjanlepakolle soveliaita paikkoja alkaa olla niukalti. Pohjanlepakkoja löytyi lähes kaikkialta Vantaalla. Jotkin lähiöt, suuret aukeat ja lentokenttä olivat kuitenkin lähes tyhjiä lepakoista. Vantaan pohjanlepakot eivät tarvitse erityisiä suojelutoimenpiteitä kuin poikkeustapauksissa.

Vesisiipat ovat sidoksissa vesiin ja viiksisiipat vanhoihin metsiin. Korvayököt ovat selvästi kartanoiden puistikoissa, hautausmailla tai suojaissa puutarhoissa. Pikkulepakkoja voi tavata todennäköisimmin reheviltä rannoilta. Isolepakko tai mahdollinen kimolepakko on hyvin satunnainen ja ripsisiippaa on vaikea havaita.

Vesisiipan ja viiksisiippojen esiintymispaikat Vantaalla kannattaisi erityisesti huomioida.

Vantaa on vesistököyhää aluetta ja joet ovat yleensä liian yksipuolisia. Suojapaikkojen puutteessa lepakot hakevat suojaa rakennuksista ja aiheuttaa usein ongelmia siellä.

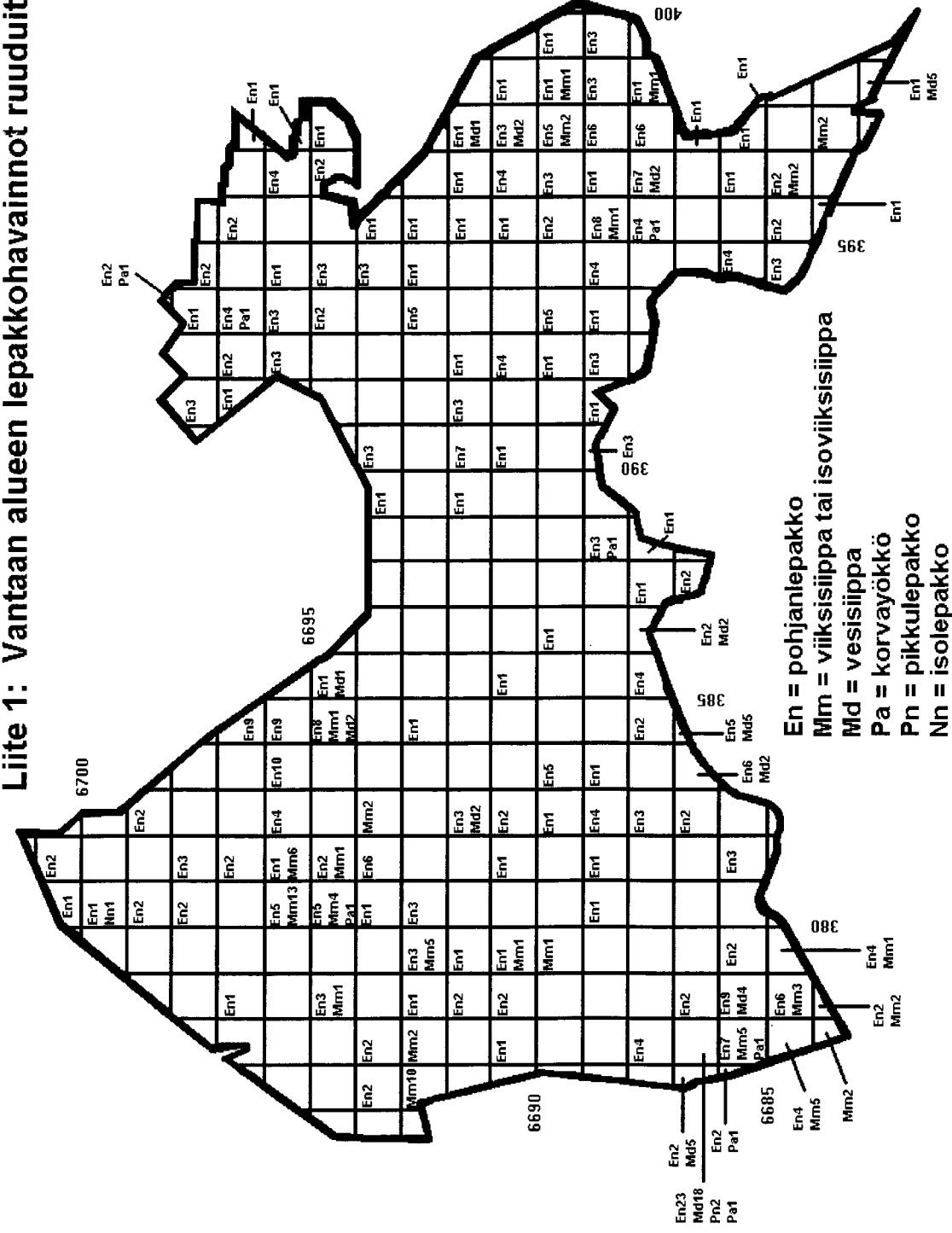
Vantaalla on monia puroja, joihin voisi tehdä lammikoita ja alueita voisi myös pöntöttää. Lepakot käyttivät tämän tutkimuksen mukaan pieniä keinotekoisia lampareita mielellään ruokailualueinaan, kunhan ne ovat tarpeeksi suojaisia.

LIITTEET

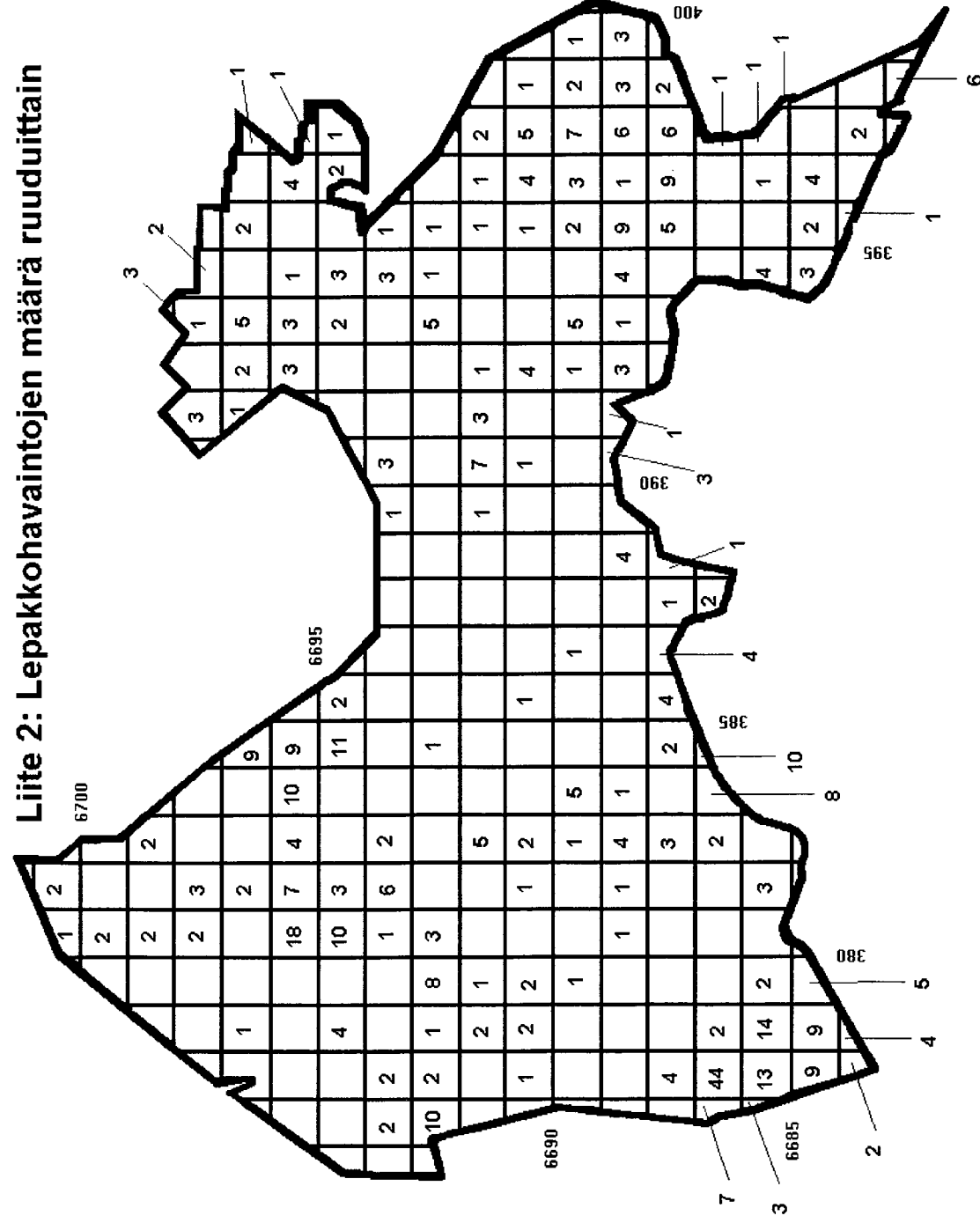
1. Vantaan alueen lepakkohavainnot ruuduittain
2. Lepakohavaintojen määrä ruuduittain
3. Pohjanlepakon levinneisyys
4. Viiksisiippojen levinneisyys
5. Vesisiipan levinneisyys
6. Korvayökön levinneisyys
7. Pikkulepakon levinneisyys
8. Satunnainen isolepakko

Karttojen ruudukko seuraa Vantaan vuoden 2000 opaskarttaa. Uusien puhelinluetteloiden karttojen ruudutus heittää hieman.

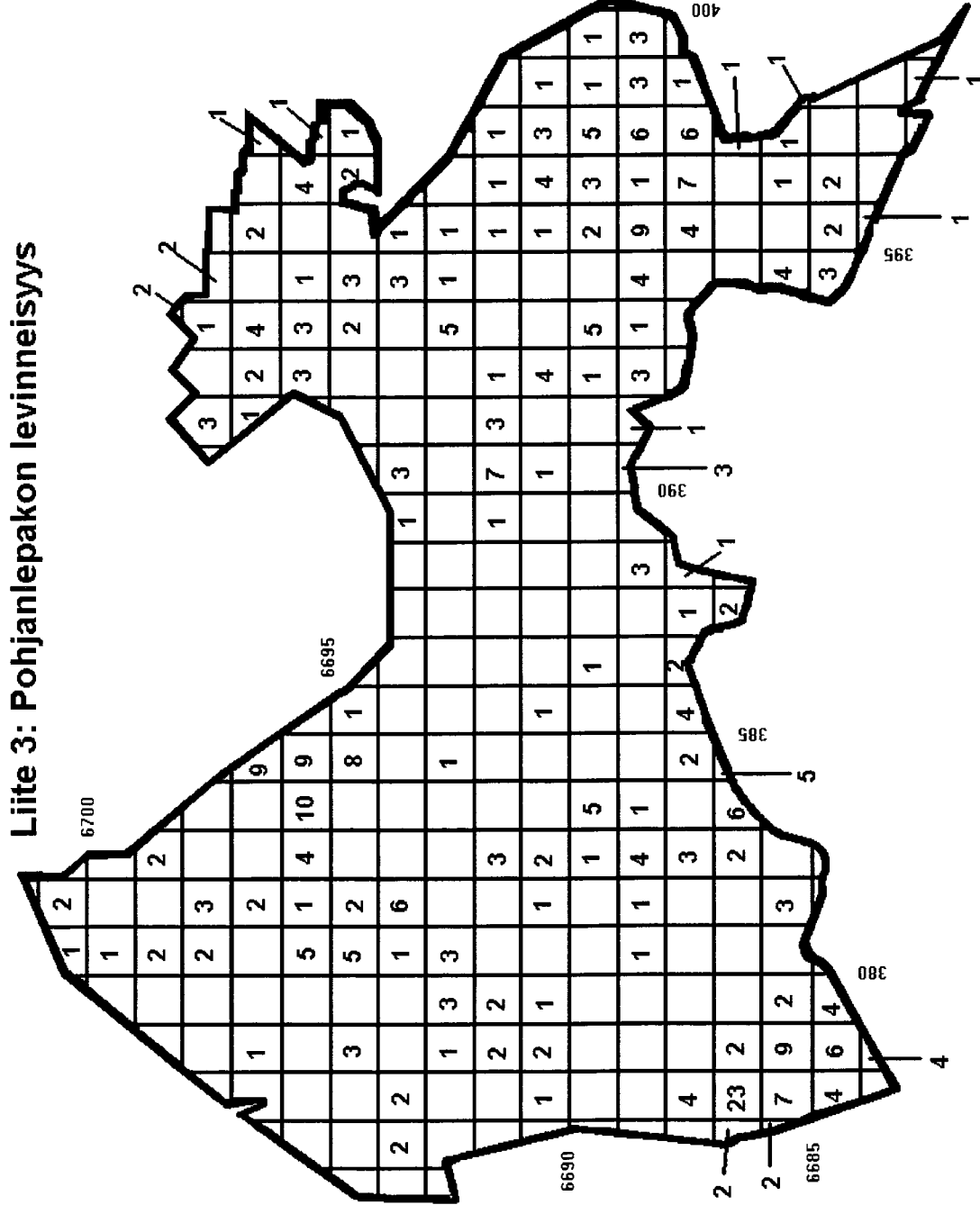
Liite 1: Vantaan alueen lepakkohavainnot ruuduittain

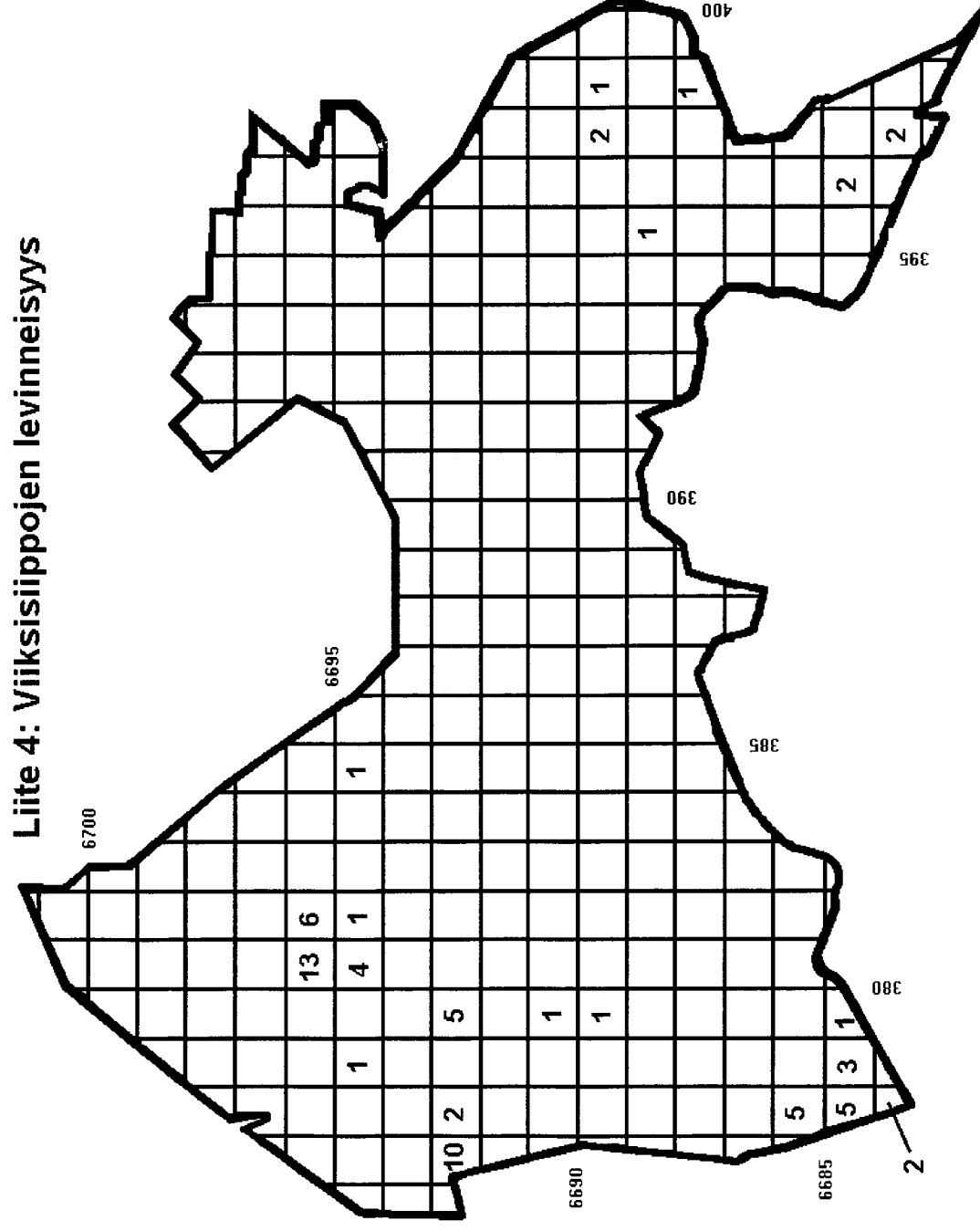
Liite 2: Lepakkohavaintojen määrä ruuduittain

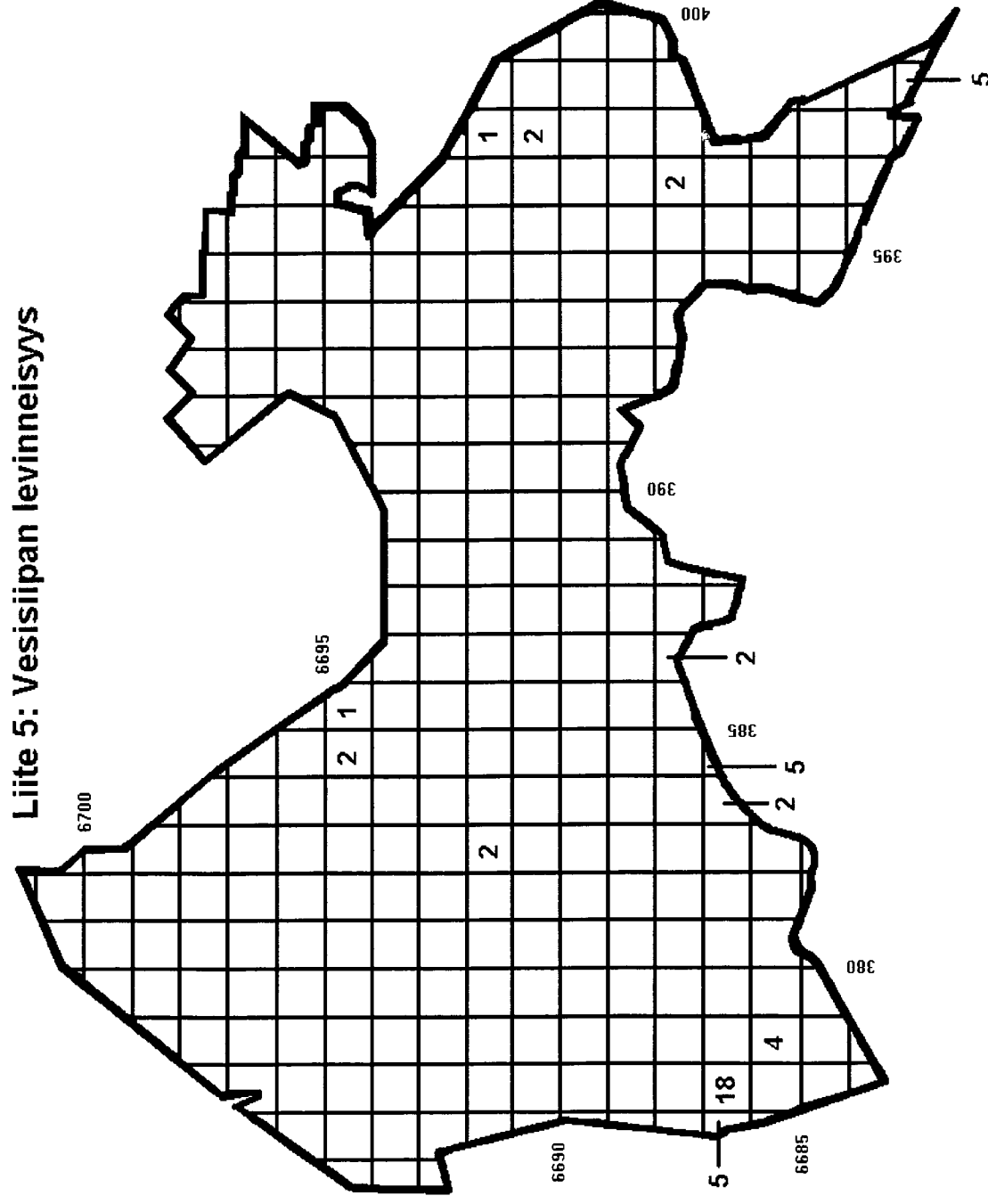
Liite 3: Pohjanlepakon levinneisyys

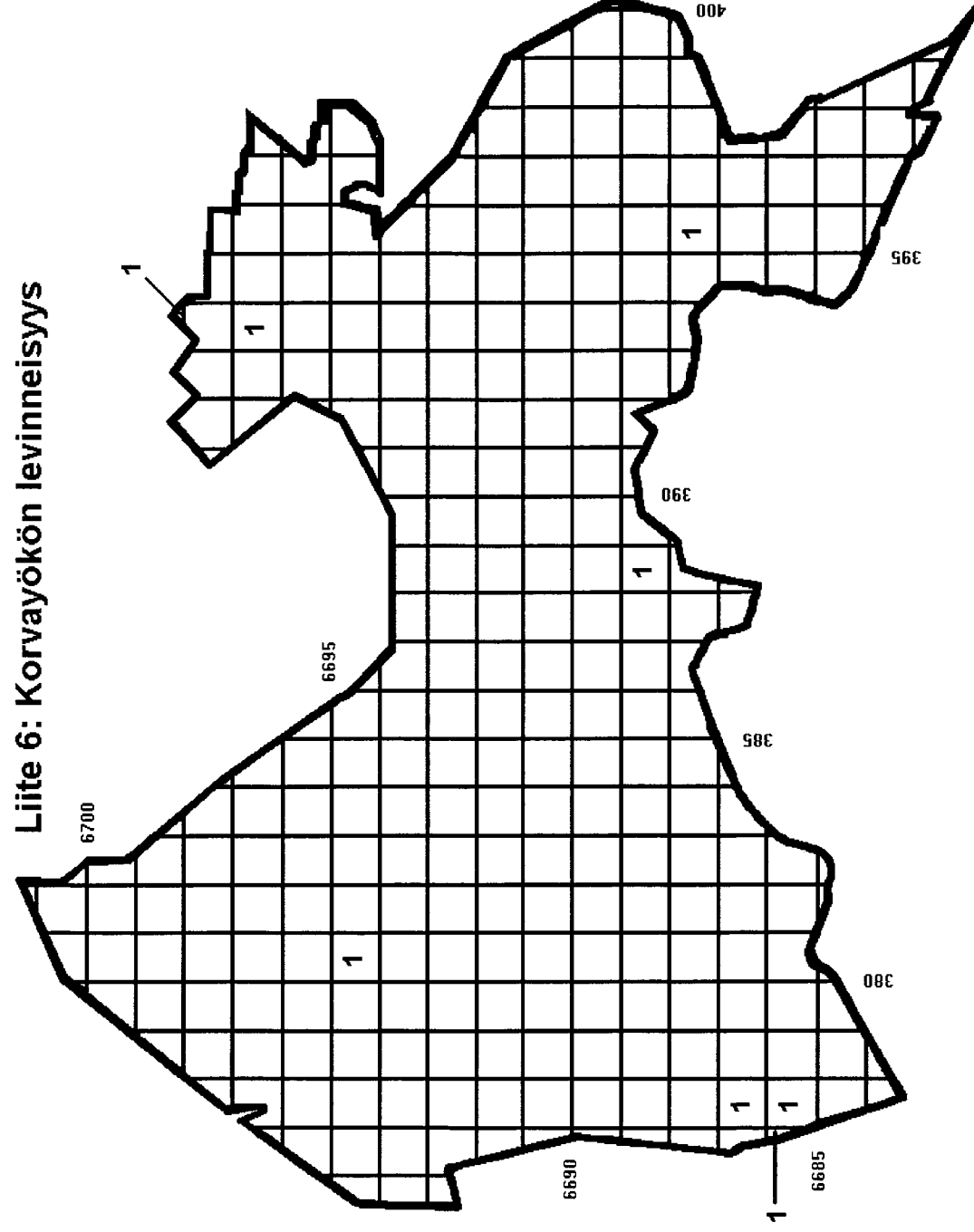
Liite 4: Viiksisiippojen levinneisyys

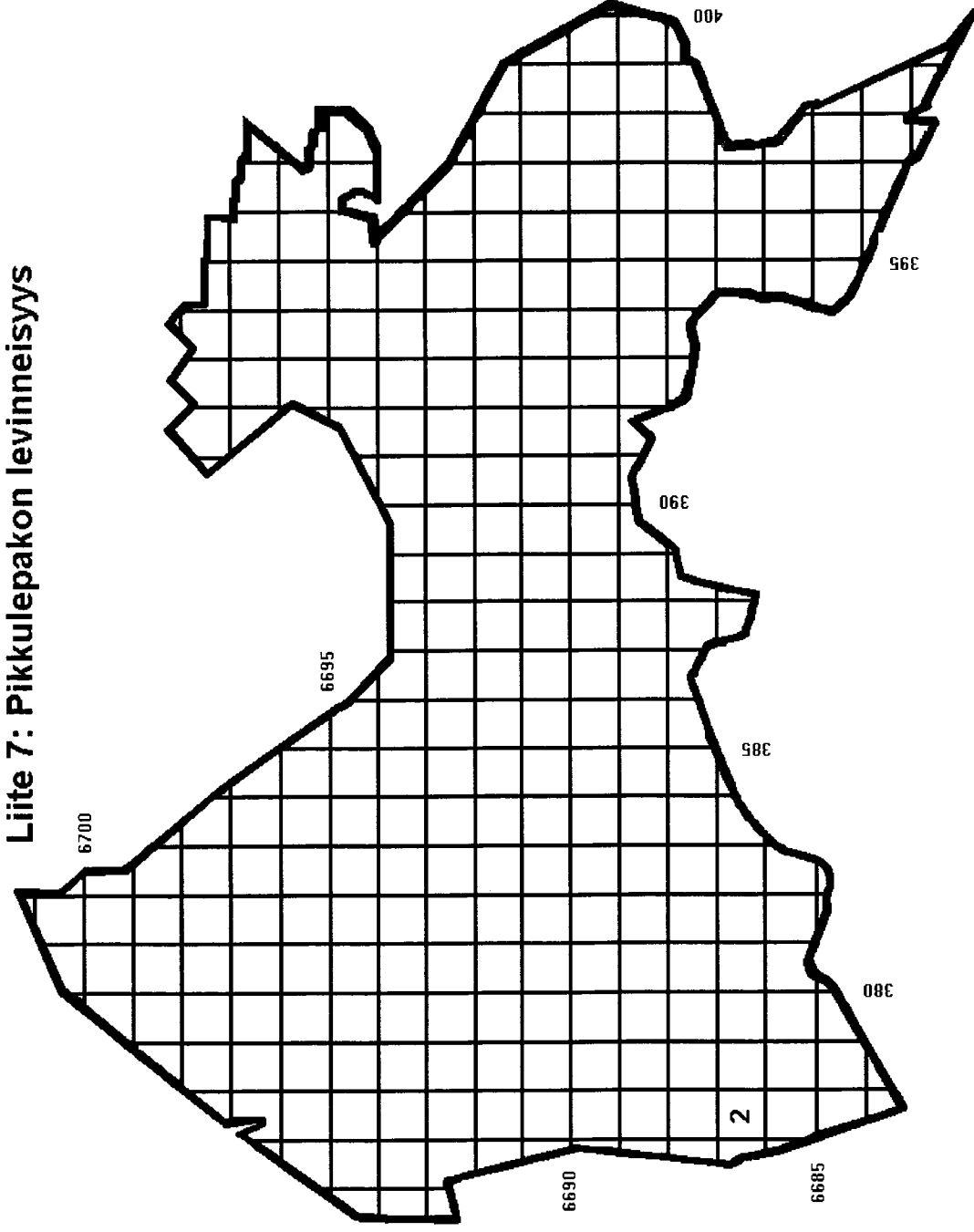
Liite 5: Vesisiipien levinneisyys

Liite 6: Korvayökon levinneisyys

Liite 7: Pikkulepakon levinneisyys

Liite 8: Satunnainen isolepakko

